

3. เครื่องดนตรีไทยประเภทตี ได้แก่

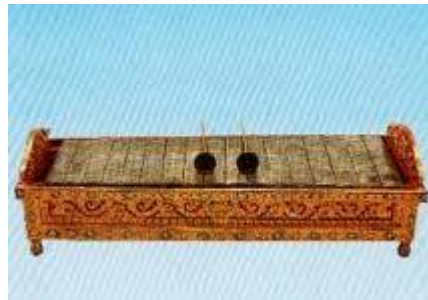
3.1 เครื่องตีที่ทำด้วยไม้

- กำกับจังหวะ : กรับ โกร่ง แกระ
- บรรเลงทำนอง : ระนาดเอก ระนาดทุ้ม

3.2 เครื่องตีทำด้วยโลหะ

- กำกับจังหวะ : ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ โหม่ง ฆ้องคู่
- บรรเลงทำนอง : ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก ฆ้องวงเล็ก ฆ้องวงใหญ่

3.3 เครื่องตีที่ชิงด้วยหนัง

- กลองแขก กลองสองหน้า กลองทัด โทน รำมะนา ตะโพนมอญ ตะโพน กลองตะโพน เปิงมางคอก กลองมาลาญ กลองชนะ ฯลฯ

4. เครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องเป่า

ประเภทเครื่องเป่า

เครื่องเป่า หมายถึงเครื่องดนตรีประเภทที่ใช้ลมเป่าให้เกิดเสียง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ประเภทที่มีลิ้น ซึ่งทำด้วยใบไม้ หรือไม้ไผ่ หรือโลหะ สำหรับเป่าลมเข้าไปในลิ้นๆจะเกิดความเคลื่อนไหวทำให้เกิดเสียงขึ้น เรียกว่า " ลิ้นปี่ " และเรียกเครื่องดนตรีประเภทนี้ว่า " ปี่ "

2. ประเภทไม่มีลิ้น มีแต่รูบังคับให้ลมที่เป่าหัก มุมแล้วเกิดเป็นเสียง เรียกว่า " ขลุ่ย "

ทั้งปี่และขลุ่ย มีลักษณะเป็นนามว่า " เล้า " มีวิธีเป่าที่เป็นเอกลักษณ์ คือ การเป่าด้วยการระบายลม ซึ่งให้เสียงปี่ดังยาวนานติดต่อกันตลอด

เครื่องเป่าที่มีลิ้น

ปี่ในวงการดนตรีไทยมี 9 ชนิดคือ

1. ปี่ใน ใช้เป่ากับวงปี่พาทย์ไม้แข็งคู่กับปี่นอก
2. ปี่นอก ใช้เป่ากับวงปี่พาทย์ไม้แข็งคู่กับปี่ใน
3. ปี่นอกต่ำ ใช้เป่ากับวงปี่พาทย์ในสมัยหนึ่ง
4. ปี่กลาง ใช้เป่ากับการแสดงหนังใหญ่
5. ปี่ชวา ใช้เป่ากับปี่พาทย์นางหงส์ และ เครื่องสายปี่ชวา และวงปี่กลอง
6. ปี่มอญ ใช้เป่ากับวงปี่พาทย์มอญ
7. ปี่อ้อ
8. ปี่จุม
9. แคน

เครื่องเป่าที่ไม่มีลิ้น

ปี่ในวงการดนตรีไทยมี 3 ชนิดคือ

1. ขลุ่ยหลีบ
2. ขลุ่ยऊ
3. ขลุ่ยเพียงออ

ปี่ใน เป็นเครื่องเป่าที่มีลิ้น ผสมอยู่ในวงปี่พาทย์มา แต่โบราณ ที่เรียกว่า " ปี่ใน " ก็เพราะว่า ปี่ชนิดนี้ เทียบเสียงตรงกับระดับเสียงที่เรียกว่า " เสียงใน " ซึ่งเป็นระดับเสียงที่วงปี่พาทย์ไม้แข็ง บรรเลงเป็นพื้นฐาน

ตัวเล้า ทำด้วยไม้ชิงชัน หรือไม้พยุง กลึงให้ป่องกลาง และบานปลายทั้งสองข้าง ภายในเจาะเป็นรูกลวงตลอดหัวท้าย มีรูสำหรับเปิดปิดนิ้ว 6 รู โดยให้ 4 รูบนเรียงลำดับเท่ากัน เว้นห่างพอควรจึงเจาะอีก 2 รู ระหว่างช่องตอนกลางของแต่ละรู จะกรีดเป็นเส้น ประมาณ 3 เส้นเพื่อให้สวยงาม ตอนหัวและตอนท้าย ของเล้าปี่จะมีวัสดุกลมแบนทำด้วยยาง หรือไม้มาเสริม โดยเฉพาะตอนบนสำหรับสอดใส่ลิ้นปี่เรียกว่า " ทวนบน " ส่วนตอนล่างจะใช้ตะกั่วมาต่อ สำหรับลดเสียงเรียกว่า " ทวนล่าง " ตัวเล้าปี่นอกจากจะทำด้วยไม้ แล้วยังพบปี่ซึ่งทำด้วยหิน เป็นของเก่าแต่โบราณ ลิ้นปี่ประกอบด้วย

กำพวด ทำด้วยโลหะ ลักษณะกลมเล็ก เรียว ภายในโปร่ง ข้างหนึ่งเล็ก ข้างหนึ่งใหญ่
ใบ ตาล ใช้ใบตาลแก่และแกร่ง ตัดซ้อนเป็น 4 ชั้น หรือ 4 กรีบ ผู้กรัดด้วยเชือกในลักษณะเงื่อน" ตะกรุดเบ็ด " ให้
ติดกับกำพวดทางด้านเล็ก ส่วน ทางด้านใหญ่จะถักหรือเคียนด้วยเส้นเล็กๆ มีขนาดพอดีกับรูปีด้านบน (รูเป่า) เพื่อสอด
ใส่ลึนปีให้แน่น

หลักการเป่าปี

ผู้เป่านั่งในท่าพับเพียบ หรือขัดสมาธิ ลำตัวตรง จับปีให้รูปร่างคับเสียงอยู่ด้านบน โดยประเพณีนิยมใช้มือ อยู่
ด้านบน มือซ้ายอยู่ด้านล่าง และให้นิ้วหัวแม่มือค้ำอยู่ ด้านใต้เลาปีเพื่อให้ปีอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ใช้นิ้วชี้
นิ้วกลาง และนิ้วนางของทั้งสองมือเปิดปิดรูปร่างคับ เสียงให้มีเสียงสูงต่ำตามที่ต้องการ ส่วนนิ้วก้อยทั้งสอง จะใช้ประคอง
ปี แขนทั้งสองข้างยกขึ้นและกางออกพองาม ให้ข้อศอกอยู่ต่ำกว่าระดับหัวไหล่ ผู้เป่าต้องอมลึนปีจนริมฝีปากชิด
ทวนบน ตะแคงลึนปี 45 องศา การใช้ลมเป่าปี ๒ ลักษณะคือ การใช้ลมตรงจากปอด (ทรวงอก) และการใช้ลมที่ถูก
บังคับจากภายในกระพุ้งแก้ม ทั้งนี้ใช้สลับกันในลักษณะที่เรียกว่า "ระบายลม " คือการสูบลมจากจมูกไปเก็บไว้ที่กระพุ้ง
แก้ม แล้วบีบลมจากกระพุ้งแก้มไปยังลึน ในขณะที่เดียวกัน ก็สูบลมเข้ามายังกระพุ้งแก้ม ซึ่งทำต่อเนื่องกัน

วิธีเป่าปี

จากหลักการเป่าปีดังกล่าว ก่อให้เกิดวิธีเป่าและเสียงปีที่เป็นพื้นฐานดังนี้

1. เสียงตือ คือเสียงเร
2. เสียงฮอ คือเสียงเร (เสียงเดียวกับ เสียงที่ 1 แต่นิ้วต่างกัน
3. เสียงแฮ คือเสียงมี
4. เสียงฮือฮอๆ คือเสียงซอล-มี
5. เสียงตอ คือเสียงลา
6. เสียงแต คือเสียงที
7. เสียงอือ คือเสียงเรบน (แหบ)
8. เสียงอือ คือเสียงมีบน (แหบ)
9. เสียงอือ คือเสียงเรบน (แหบ)เหมือนกับ เลข ๗
10. เสียงตอ คือเสียงลา (เหมือนกับหมายเลข ๕
11. เสียงตือ คือเสียงซอล (แต่เป็นเสียงบน ที่ใช้บังคับนิ้วเช่นเดียวกับตือ-เร แต่ใช้ลมดันต่างกัน
12. เสียงแต คือเสียงฟา
13. เสียงตือ คือเสียงซอล (เหมือนกับหมายเลข ๑๑)
14. เสียงตอล็อค คือเสียงลา- (แต่ต่างกันเนื่องจากการบังคับลึนปี)
15. เสียงต้อย คือเสียงลา-เร

ในวงปีพาทย์ ปีมีหน้าที่เป่าโดยดำเนินทำนองถี่ๆบ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาวบ้าง มีวิธีดำเนินทำนองที่ผูกพัน
เป็นกลอน อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของปี ดังที่เรียกว่า "ทางปี" ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีการเป่าดังต่อไปนี้

- เป่าเก็บ เป็นการเป่าดำเนินทำนองด้วยพยางค์ถี่ๆร่วมกับทำนองเพลง ด้วยวิธีระบายลม
- เป่าโหย เป็นการเป่าทำนองบางตอนให้มีเสียงยาวๆ โดยลากผ่านเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง
- เป่าตอด เป็นการบังคับเสียงให้เกิดความชัดเจน ด้วยการใช้นิ้วกดขอบบริเวณปลายลึนปี
- เป่าควงเสียง เป็นการบังคับเสียงที่ตามออกมา ในระดับเสียงเดียวกัน

-- เป่าพรม เป็นการเป่าให้มีพยางค์ถี่ๆ ในเสียงเดียวกัน ด้วยการเปิดปิดนิ้วเร็วๆ ซึ่งสามารถทำได้ 2 อย่าง คือ พรมนิ้วเดียว (เกิดเสียงคู่ 2) และพรม ๒ นิ้ว (เกิดเสียงคู่สาม) จะเกิดเสียงถี่ รัวจนริก

-- เป่าปรีบ เป็นการบังคับลม และนิ้วให้เกิดเสียงสั้น ในลักษณะสั้น

-- เป่าครั้น เป็นการทำให้เสียงปีสะดูด สะเทือน เช่นเดียวกับการขับร้อง

นอกจากนั้นปีในยังสามารถเป่าล้อเลียนเสียงร้องได้อย่างชัดเจน เช่น เป่าในเพลงชอุยฉาย และสามารถเป่าเดี่ยว ประกอบการแสดงได้อย่างสนิทสนม ในชุด " จับนาง " ด้วยเพลงเชิดนอก

ในบันดาเครื่องเป่าด้วยกัน ปีในเป็นเครื่องเป่าที่มีความพิศดาร มีความเป็นพิเศษ ทั้งตัวปี และตัวผู้เป่า กล่าวคือ

1. มีรูเป่า 6 รู แต่สามารถเป่าได้ถึง 17 - 21 เสียง

2. มีรูเป่า 6 รู ที่เรียงระยะไม่เท่ากัน แต่สามารถเป่าเสียงได้เรียงกันมากกว่า 6 เสียงขึ้นไป

3. มีวิธีเป่าติดต่อกันยาวนานโดยไม่หยุดหายใจ ด้วยวิธีระบายลม ซึ่งไม่เหมือนกับเครื่องใดในโลก

ปีนอก, ปีนอกต่ำ, ปีกกลาง ทั้งสามชนิด เป็นปีที่มีลักษณะเช่นเดียวกับปีในทุกอย่าง เพียงแต่มีขนาดและเสียง ตลอดจนวิธีการนำไปใช้แตกต่างกันคือ

ปีนอก มีขนาดเล็กที่สุด ใช้เป่าในวงปี่พาทย์ชาติตรี ในการเล่นโนราห์ หนังตลุง และละครคนชาติตรี ต่อมาได้เข้ามาบรรเลงผสมในวงปี่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่และ เครื่องใหญ่ โดยเป่าควบคู่ไปกับปีใน มีระดับเสียง สูงกว่าปีใน มีวิธีเป่าคล้ายคลึงกับปีใน

ปีนอกต่ำ มีขนาดใหญ่กว่าปีนอก มีเสียงต่ำกว่าปีนอก จึง เรียกว่า " ปีนอกต่ำ " เคยใช้เป่าในวงปี่พาทย์มอญมาสมัยหนึ่ง ในปัจจุบันมิได้พบเห็นในวงปี่พาทย์ อาจเป็นด้วยหาคนเป่าได้ยาก หรือความไม่รู้เท่า ตลอดจนความไม่ปรารถนาของผู้บรรเลง ที่ใช้ปี่มอญเป่าในขณะบรรเลงเพลงไทยในวงปี่พาทย์มอญ ซึ่งทำให้บรรดาสงของเพลงไทยผิดเพี้ยนไป

ต่อมาเมื่อการค้นคว้าหาข้อเปรียบเทียบของปีทั้ง 4 ชนิด พบว่าปีนอกต่ำใช้เป่าอยู่ในวง " ตุ่มมโหรี " ประกอบพิธีศพของผู้มีบันดาศักดิ์ทางภาคพื้นอีสานได้มาแต่เดิม และในการเล่นโนราห์ชาติตรีของชาวภาคใต้ในปัจจุบัน พบว่าได้ใช้ปีนอกต่ำเป่ากันเป็นพื้นฐาน

สำหรับวิธีการเป่าปีนอกต่ำ เช่นเดียวกับปีใน และปีนอก เพียงแต่ใช้นิ้วและเสียงที่แตกต่างกัน

ปีกกลาง เป็นปีที่มีสัดส่วนและเสียงอยู่กลางระหว่างปีนอกกับปีใน จึงเรียกปีชนิดนี้ว่า " ปีกกลาง " ใช้เป่าประกอบการเล่นหนังใหญ่มาแต่โบราณ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดให้เกิดเสียง " ทางกลาง " ขึ้น ปัจจุบันไม่มีใครได้พบเห็น มีวิธีการเป่าเช่นเดียวกับปีนอกและปีใน เพียงแต่ผิด กันที่นิ้วและระดับเสียง

ปีชวา เป็นเครื่องเป่าอีกประเภทหนึ่งที่มีสัน ซึ่งนำแบบอย่างมาจากชวา เข้าใจว่าเข้ามา เมืองไทยในคราวเดียวกับกลองแขก โดยเฉพาะในการเป่าเพลงประกอบการรำ " กริช " ในเพลง " สระระหม่า " ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น " ๑ " พบว่าปีชวาใช้เป่าร่วมกับกลองในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคและสถลมารค นอกจากนั้นยังพบเห็นปีชวาเป่าประกอบการเล่นกระบี่-กระบอง และการชกมวย

ในงานศพในสมัยโบราณ ปีชวาจะเป่าร่วมวงกับกลองมอลายที่เรียกว่า " วงกลองสี่ปีหนึ่ง " ประโคนเป็นระยะๆ ต่อมาลดกลองมอลายเหลือ 2 ลูก เรียกว่า " วงบัวลอย " ซึ่งเป็นเครื่องประโคมศพมาอีกระยะหนึ่ง ต่อมาวงบัวลอยได้เข้ามาผสมกับวงปี่พาทย์ไม้แข็ง โดยเปลี่ยนแปลงเครื่องดนตรีบางชิ้นในวงปี่พาทย์ออกเรียกวงนั้นว่า " ปี่พาทย์นางหงส์ " ใช้บรรเลงประโคมในงานศพมาอีกระยะหนึ่ง (ปัจจุบันปี่พาทย์นางหงส์มิได้พบเห็นในงานศพ เพราะนิยมใช้วงปี่พาทย์มอญมาแทน) ส่วนประกอบและลักษณะของปีชวามีดังนี้

ตัวเลา ทำด้วยไม้จริง แบ่งเป็น 2 ท่อนๆแรก เรียกว่า " เลาปี " กลึงให้กลมเรียวยาว ภายในโปร่ง ตลอด ตอนโคนกลึงให้ใหญ่ออกเล็กน้อย มีลูกแก้วคั่น ตอนบนของลำปี ได้ลูกแก้วเจาะรู ๗ รูเรียงลำดับ สำหรับปิดเปิด และมี " รูนัวค้ำ " อยู่ด้านหลังใกล้กับลูกแก้ว อีกท่อนหนึ่งเรียกว่า " ลำโพงปี " ทำด้วยไม้จริง กลึงให้กลมเรียวยาวปลายบานเหมือนดอกลำโพง ภายในโปร่ง ตอนกลางกลึงเป็นลูกแก้วคั่น ตอนบนจะหุ้มด้วยแผ่นโลหะบางๆโดยรอบ สวมรับกับตัวลำปีได้พอดี

ลิ้นปี ทำด้วยใบตาลแก่ แกร่ง ตัดพับซ้อนเป็น 4 กลีบ สอดใส่ในที่ปลาย " กำพวด " ซึ่งทำด้วยโลหะกลมเล็กยาว ภายในโปร่ง ผูกด้วยเชือกเส้นเล็กๆ ด้วยเชือกตรระกูดเบ็ด เคียนด้วยด้ายที่โคนกำพวด เพื่อสอดใส่ให้แน่นในรูปี เฉพาะลิ้นปีชวาจะมี " กระบังลม " ซึ่งดำด้วยไม้ หรือกะลา บางกลม สำหรับรองรับริมฝีปากขณะเป่า สำหรับตัวเลาปีชวา นอกจากจะทำด้วยไม้แล้ว ยังสามารถทำให้สวยงามด้วยงาทั้งเลา หรือทำด้วยไม้ประดับงา

วิธีเป่าปีชวา

ทำนอง

นั่งท่าขัดสมาธิ หรือพับเพียบ ลำตัวตรง โดยประเพณีนิยมใช้มือขวาอยู่บน มือซ้ายอยู่ล่าง ปิดเปิดรูด้วยนิ้ว ทั้งสองมือ กางแขนพองาม

วิธีเป่า

เป่าด้วยลมในปาก ผ่านลิ้น ด้วยวิธีการใช้ลมตรงจากปอด และเป่าด้วยการเก็บลมจากกระพุ้งแก้มที่เรียกว่า " ระบายลม " สามารถเป่าได้ถึง 17-20 เสียงเรียงลำดับจากต่ำไปหาสูง ลักษณะของวิธีเป่ามีดังนี้

1. เป่าเก็บ คือการเป่าให้มีพยางค์ถี่ๆ ดำเนิน ติดต่อกันตลอด
2. เป่าโหย คือการเป่าที่มีเสียงยาวไหลเลื่อนระหว่างเสียงหนึ่งไปอีกเสียงหนึ่งอย่างสนิทสนม
3. เป่าตอด คือการเป่าบังคับเสียงให้เกิดความชัดเจน ด้วยใช้ลิ้นคนตอดที่ปลายลิ้นปี
4. เป่าควงเสียง คือการเป่าบังคับให้เสียง ที่ตามออกมาในระดับเดียวกัน โดยใช้นิ้วบังคับต่างกัน
5. เป่าพรม คือการเป่าให้มีพยางค์ถี่ๆ ด้วยการขยับนิ้วที่รูปิดเปิดเร็วๆ
6. เป่าปรับ คือการเป่าที่บังคับลม และนิ้วให้เสียงสั้น ในลักษณะสั้น
7. เป่าครั้น คือการเป่าให้เสียงสะดุด หรือสะเทือน ด้วยการบังคับลมให้สะเทือนมาจากลำคอเช่นเดียวกับการร้องครั้น

การเป่าดำเนินทำนองในรูปแบบต่างๆที่เรียกว่า " ทางปี "

ลักษณะการใช้ลม

มี 2 อย่างๆหนึ่ง ใช้ลมตรงจากปอด (ทรวงอก) อีกอย่างหนึ่ง ใช้ลมจากกระพุ้งแก้มในลักษณะที่เรียกว่า " ระบายลม "

การเป่าปีชวาในรูปแบบต่างๆ

- เป่าประกอบการเล่นกระบี่-กระบอง

- เป่าประกอบขกมวย
- เป่าวงบัวลอย
- เป่าในวงเครื่องสายปี่ชวา

ปี่มอญ เป็นเครื่องเป่าอีกประเภทหนึ่งที่มีถิ่น ไทยเราได้แบบอย่างมาจากมอญ ปัจจุบันยังใช้เป่าอยู่ในวงปี่พาทย์มอญ มีเสียงดังกังวานมาก เสียงของปี่ " โหย " เป็นเสียงที่ไพเราะเยือกเย็น ระคนเศร้า มีส่วนประกอบดังนี้

ตัวเลา แบ่งเป็น 2 ท่อนๆหนึ่งเรียกว่า " ตัวเลา " ทำด้วยไม้จริง กลึงให้กลมเรียวยาว ภายในโปร่งตลอด ตอนปลายกลึงผายออกเล็กน้อย ถัดลงมากลึงเป็นลูกแก้วคั่น สำหรับผูกพันเชือกโยงกับตัวลำโพง ที่ตัวเลาด้านหน้าเจาะรู 7 รู เรียงตามลำดับเพื่อปิดเปิดนิ้วบังคับเสียง ด้านหลังตอนบนเจาะ อีก 1 รู เป็น " รูนิ้วค้ำ " อีกท่อนหนึ่งเรียกว่า " ลำโพง " ทำด้วยโลหะทองเหลือง ลักษณะคล้ายดอกลำโพง แต่ใหญ่กว่า ปลายผายบานงุ้มขึ้น ตอนกลางและตอนปลายตีเป็นลูกแก้ว ตัวเลापี่ จะสอดใส่เข้าไปในลำโพง โดยมีเชือกเคียนเป็นทักษิณาวรรต ในเงื่อนไข " สับปลาช่อน " ยึดระหว่างลูกแก้วลำโพงปี่กับลูกแก้วตอนบนของเลापี่

ลิ้นปี่ทำด้วยใบตาลแก่ และแกร่ง มีกำพวด เชือกกระบังลม ลักษณะเช่นเดียวกับลิ้นปี่ชวา แต่มีขนาดใหญ่กว่าทำนอง

นั่งในท่าขัดสมาธิ หรือพับเพียบ ลำตัวตรง มือขวาอยู่บน มือซ้ายอยู่ล่าง ใช้นิ้วทั้งสี่ของมือทั้งสอง ปิดเปิดรูบังคับเสียง เฉพาะนิ้วหัวแม่มือปิดเปิดรูนิ้วค้ำ

วิธีเป่า

เนื่องจากลำโพงปี่ใหญ่มีน้ำหนักมาก เวลาเป่าให้ลำโพงปี่วางกับพื้นเสียง 45 องศา เสียงปี่จะกระทบพื้น จึงเป็นส่วนหนึ่งให้เสียงปี่มอญดังกังวานมาก วิธีเป่าของปี่มอญ มีลักษณะคล้ายคลึงกับปี่ชวาผิดกันที่เสียงของปี่ สามารถเป่าจากเสียงต่ำไปหาสูงได้ เสียง มีวิธีเป่าดังนี้

1. เป่าเป็นเสียงยาวๆ ไล่เสียงเรียงลำดับ
2. เป่าเก็บ
3. เป่าโหย
4. เป่าตอด
5. เป่าควงเสียง
6. เป่าพรม
7. เป่าครั้น
8. เป่าปรีบ

เป่าดำเนินทำนอง โดยผสมวิธีดังกล่าวเป็น " ทางปี่ " สำหรับลมที่ใช้เป่าก็เช่นเดียวกับปี่ชวา และปี่โน คือ ใช้ลม 2 อย่างๆหนึ่งเป็นลมตรงมาจากปอด และอีกอย่างหนึ่งลมที่มาจากกระพุ้งแก้ม อันเนื่องมาจากการระบายลม

ปี่อ้อ เป็นปี่ของไทยที่เก่าแก่อย่างหนึ่ง ตัวเลาทำด้วยไม้ลวกปล้องเดียว ไม่มีข้อ เขียนลวดลายด้วยการใช้ไฟลน หัวและ

ทำเย็บด้วยทองเหลือง หรือเงิน ด้านหน้าเจาะรูสำหรับปิดเปิดนิ้วบังคับเสียง 7 รู และด้านหลังเป็นรูนิ้วค้ำ 1 รู ลึนปี นั้นทำด้วยไม้ข้อลำเล็กๆ เหลาให้บาง ไขทางหนึ่งกลม พันด้วยด้ายเพื่อให้กระชับพอที่จะเสียบเข้าไปในเลาปี อีกทางหนึ่งผ่าเจียนเป็น 2 ซีก ปลายมน ตัดไม้แบนเข้าแนบประกบ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ได้ทรงอธิบายถึงกำเนิดวงเครื่องสาย ทำให้พบว่า ปี่อ้อเดิมใช้เป่าอยู่ในวงเครื่องสายที่เลียนแบบจีน ซึ่งมี ซอด้วง ซออู้ โดยนำจะเข้และปี่อ้อเข้ามาพร้อม แล้วนำไปผสมกับปี่ชวา กลองแขก เรียกวงผสมนี้ว่า "วงกลองแขกเครื่องใหญ่" ซึ่งบรรเลงด้วยผู้ชายล้วน ต่อมาเรียกวงผสมนี้ใหม่ว่า "วงเครื่องสายปี่ชวา" โดยตัดปี่อ้อออก ใช้ปี่ชวาซึ่งมากับกลองแขกแทน และในวงเครื่องสายไทยก็ตัดปี่อ้อออก เอาขลุ่ยเพียงออมาเป่าแทน ปี่อ้อ จึงเลิกลายไปจากวงการดนตรีไทยแต่นั้นมา แต่สำหรับทางภาคอีสาน โดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ยังคงนิยมใช้เป็นเครื่องดนตรีประจำภาคอีสานได้ มาจนถึงทุกวันนี้ โดยผสมบรรเลงกับวงกันตรึม (กลองชนิดหนึ่งที่คล้ายกับ โทน) และตรวหรือซอกันตรึม (คล้ายซออู้แต่เล็กกว่า) และใช้บรรเลงผสมกับวงมโหรีพื้นบ้าน คือ ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยฯ บรรเลงในงานรื่นเริงทั่วไป นอกจากนั้นยังใช้บรรเลงในวง " จีวลมคร " สำหรับทรงเจ้าเข้าผีบำบัดโรค ประกอบด้วย กันตรึม 2 ลูก ปี่อ้อ หรือ ปี่สไล ตรวเอก ฉิ่ง ฉาบ บางครั้งมีร้องเกล้าไปกับทำนองดนตรี เช่นชุด กัลมอ

ปัจจุบันปี่อ้อยยังคงนิยมใช้บรรเลงตามวงดังกล่าวดังกล่าวอย่างแพร่หลายในภาคพื้นอีสาน ได้ บรรเลงเกล้าไปกับร้อง และบรรเลงเป็นเครื่องนำขบวนแห่ต่างๆ เช่นขบวนแห่ขันหมากเจ้าบ่าวไปบ้านเจ้าสาว

วิธีเป่า

เนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน จึงไม่มีกฎระเบียบแบบแผนการเป่าที่เป็นมาตรฐานนัก คงนั่งหรือ ยืนเป่า อมที่ปลายลิ้นปีในลักษณะเม้มริมฝีปากเล็กน้อย โดยใช้ลมตรงมาจากปอด และใช้นิ้วของมือทั้งสองข้าง เปิดปิดรูบังคับเสียง

ปี่จุม เป็นเครื่องเป่าอีกชนิดหนึ่งที่มีลิ้น ที่ใช้ประกอบกับซอพื้นเมืองของล้านนาไทย ซึ่งเดิมใช้เป่าแ้วสาวของหนุ่มชาวเหนือไปตามลวดแหวงหมู่บ้าน เป็นเครื่องดนตรีประจำภาคเหนือ หรือล้านนา ปัจจุบันใช้เป่าร่วมระนาด ซึ่ง กลองเมือง (หรือกลองโปงป่อง) บรรเลงเพลงที่มีสำเนียงเหนือได้อย่างไพเราะ มีชื่อเป็นนามว่า " เล่ม "

ตัวเลา ทำด้วยไม้ลวก ยาวกว่าปี่อ้อ โดยใช้ไม้ลำเดียวกันทำเป็นปี่จุมคือ โคนของไม้ทำเป็น " ปี่แม่ " ถัดจากโคนไม้จะทำเป็น " ปีกกลางใหญ่ " ถัดจากปีกกลาง ใหญ่ทำเป็น " ปีก้อย " ส่วนปลายไม้มาทำเป็น " ปีกกลาง " หรือ " ปีกกลางเล็ก "

แต่โบราณจะใช้ปี่จุม 3 เล่ม คือ ปี่แม่ ปีกกลาง ปีก้อย ถัดจากนั้นมาจะเป็นปี่จุม 5 เล่ม คือ

1. ปี่แม่ มี 6 รู
2. ปีกกลาง มี 7 รู
3. ปีก้อย มี 7 รู
4. ปีกกลางเล็ก มี 7 รู
5. ปีก้อยน้อย มี 7 รู

ทั้งปี่จุม 3 และปี่จุม 5 ใช้มาประมาณกว่าร้อยปี ประมาณ 60-70 ปี เริ่มใช้ปี่จุม 4 เล่ม โดยตัดปี่ก้อยน้อยออก ปัจจุบันเห็นว่าปี่แม่มีบทบาทน้อย จึงเอาซึ่งเข้าเพิ่ม (ซึ่งลูกสี่ของซึ่งกลาง) จึงกลายเป็นปี่จุม 3 เล่มคือ ปีกกลาง ปี่

ก้อย ปี่เล็ก แต่บางโอกาสถ้ามีผู้เป่ามาก ก็จะมีแม่เข้ามาเป่าร่วมด้วย เป็น 5 คน แต่ไม่นับว่าเป็นปี่จุมห้า หรือปี่จุม 5 เล่ม

ตัวเล่ม ทำด้วยไม้ไผ่ลวก ทะลวงข้อเอาทางโคน ซึ่งลำตัวใหญ่กว่าเล็กน้อยเป็นปลาย เอาทางเล็กกว่าเป็นหัว ตรงหัว ตัดให้มีข้อตัน โดยไม่ทะลวงข้อ คงเหลือและปล่อยให้ตันไว้ ปาดข้างที่ใกล้จุดหัวเล่มเป็นรูสี่เหลี่ยมผืนผ้า เจาะทะลุสำหรับสอดลิ้นทอง เหลือง หรือเงิน ซึ่งตีให้แบบบาง ปิดรูประกบตรงที่ปาดไว้ที่ลำตัวเลาเจาะรู

7 รู โดยเจาะให้ชนทะลุขึ้นไปทางหัวที่สอดใส่ลิ้น เพื่อปิดเปิดบังคับเสียง

วิธีเป่า

ผู้เป่านั่งทำซัดสมาธิ หรือไขว่ห้าง(แบบพื้นเมือง)ใช้ปากอมที่หัวเล่มจนมิดลิ้น เป่าด้วยการระบายลม ซึ่งมีอยู่ 2 แบบคือ ลมนอกและลมใน ลมนอกคือลมที่ใช้ จากกระพุ้งแก้ม และลมในคือลมที่เป่ามาจากปอด ซึ่งจะมีเสียงยาวกว่า ลมนอก ใช้นิ้วมือทั้งสองข้างปิดเปิดรูบังคับเสียง โดยใช้มือซ้ายอยู่บน มือขวาอยู่ล่าง ทั้งนี้เพื่อ มิให้มีมือขวาติดกับ กระพุ้งแก้ม มีวิธีเป่าที่เป็นเสียงดังนี้

1. เสียงยาว คือการเป่าให้มีเสียงยาว ซึ่งใช้ลมใน
2. เสียงเก็บ คือการเป่าให้มีพยางค์เสียงถี่ๆ ติดกันเป็นลำดับ โดยผสมผสานลมอกกับลมใน ในขณะที่เดียวกัน ก็ตลอดลิ้น และตลอดลมไปด้วย

3. เสียงพรม คือการเป่าที่ขยับนิ้วขึ้นลงที่รูปิด เปิดด้วยความถี่และเร็ว

4. เสียงตอดลิ้น คือการเป่าที่ใช้ลิ้นคน สัมผัสปลายลิ้นปี

5. เสียงตอดลม คือการเป่าเช่นเดียวกับตอดลิ้น แต่ใช้ลมช่วยด้วย

เดิมปี่จุมจะเป่าเพลงสำเนียงล้านนาได้ ผสมผสานกับเครื่องดนตรีอื่นๆได้ 5 แบบคือ

1. ใช้เป่าทำนองเพลงเขียงใหม่ โดยบรรเลง ร่วมกับซิ่ง

2. ใช้เป่าทำนองเพลงเงี้ยว ซึ่งใช้ปี่จุมทั้ง 3 เล่ม หรือร่วมกับซิ่งซึ่งโดยตัดปี่กลางและปีแม่ออก

3. ใช้เป่ากับทำนองเพลงจ้อย ซึ่งเป็นเพลงที่มีความหมายรำพึงรำพันรัก สำหรับแฉ้วสาว โดยเป่าปี่ก้อยร่วมสะล้อ นิยมเล่นในตอนค่ำคืนที่อากาศสดชื่น คือพวกชายหนุ่มชาวเหนือแต่เดิม ตกตอนค่ำจะพากันเดินไปตามบ้านที่มีหญิงสาว แล้วบรรเลงซิ่งร้อง หรือไม่ก็พากันเดิน "จ้อย" ไปตามทางในละแวกหมู่บ้าน เฉพาะจ้อยนี้ จะเล่นกันในหมู่ผู้ชาย

4. ใช้บรรเลงกับทำนองพระลอ เป็นการใช้ประกอบในการขับเรื่องพระลอ

5. ใช้บรรเลงกับทำนองเพลงพม่า

ปัจจุบัน นำปี่จุมมาบรรเลงผสมร่วมกับ สะล้อ ซึ่งกลองเมือง ขลุ่ย ตลอดจนเครื่องประกอบจังหวะเรียกว่า " วงพื้นเมืองเหนือ " บรรเลงด้วยเพลงล้านนา และบรรเลงร่วมกับร้องได้อย่างไพเราะ

- แบบมีลิ้น : ปี่ใน ปี่นอก ปี่กลาง ปี่โชน ปี่ชวา ฯลฯ

- แบบไม่มีลิ้น : ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ ขลุ่ยऊ๋ สังข์

http://www.bcc.ac.th/web2006/department/giftes_m6/Dontrithai/ins3.html

<http://www.infoforthai.com/forum/index.php?topic=778.0>

<http://gotoknow.org/blog/yong2520/168048>